

1. MEDIANKÄYTÖN VAIKUTUSTEN TARKASTELUN TARKKUUTTA ON LISÄTTÄVÄ

Mediaa käytetään eri tavoin ja eri tarkoituksiin. Median vaikutukset ovat moninaisia: myönteisistä kielteisiin ja pienistä harmeista vakaviin rikoksiin. Jotta vakavia haittoja voidaan ennaltaehkäistä, torjua ja hoitaa, on haitat pystyttävä tunnistamaan ja nimeämään täsmällisesti. Etenkin julkishallinnon ja terveydenhuollon toimenpiteiden ja suositusten tulee perustua tutkittuun tietoon ja viestien tulee olla sisällöltään täsmällisiä ja ymmärrettäviä.

Mitä tämä tarkoittaa käytännössä?

1. Terminologiaa ja kriteeristöjä on tarkennettava. Vaikeaselkoisten ja yleistävien termien, kuten *ruutu-aika* tai *addiktio*, epäselvästä käytöstä tulee luopua.
2. Mediankäytöstä ja sen vaikutuksista tarvitaan ajantasaista, tarkkaa ja objektiivista tietoa. Tämä edellyttää pitkäjänteistä seuranta-aineistoihin, käyttäjäkokemuksiin, käyttäjädataan sekä rekisteritietoihin perustuvaa tutkimusta.
3. Tutkimus on painottunut mediankäytön haittoihin. Mediankäytöllä on kuitenkin valtavasti myönteisiä vaikutuksia. Näistä tarvitaan lisää tietoa, jotta positiivisia vaikutuksia osataan vahvistaa ja negatiivisia ehkäistä nykyistä paremmin.
4. Mediahaittojen ehkäisyyn tähtäävissä toimenpiteissä
 - on erotettava toisistaan
 - 1) median ikävät mutta harmittomat vaikutukset,
 - 2) vakavat haitat sekä
 - 3) rikokset (erityisesti vakavat, alle 18-vuotiaisiin lapsiin kohdistuvat verkkovälitteiset seksuaalirikokset). Tieto siitä, millainen toiminta verkossa täyttää rikoksen tunnusmerkistön, pitää saada kaikille verkon käyttäjille.
 - on erotettava aidosti ongelmallinen mediankäyttö ei-haitallisesta. Mediankäytöstä johtuvien mielenterveyden ongelmien diagnoosikriteerit on vahvistettava, ja näihin on sisällytettävä poissulkukriteerit, joilla voidaan todeta, milloin kyse ei ole ongelmallisesta käytöstä. Terveydenhuollon käyttöön on saatava Käypä hoito -suositukset ja hoitopolku.
 - on erotettava toisistaan
 - a) käyttäjän oman toiminnan seurauksena kehittyvät haitat ja
 - b) muiden käyttäjien toiminnan aiheuttamat haitat.
 - on tunnistettava, että nuoret voivat olla verkossa tapahtuvissa rikoksissa sekä uhreja että tekijöitä, ja tuotettava materiaalia myös rikosten ehkäisytyön tueksi (esimerkiksi rikollisen toiminnan rajojen tunnistamiseksi).
5. Digitaidot tulee nähdä osana jokapäiväisessä elämässä tarvittavia kansalaistaitoja ja jatkumona, joiden kehittymistä on tuettava kaiken ikäisillä heidän omien tarpeidensa ja lähtökohtiensa pohjalta – varhaiskasvatuksesta lähtien kaikilla asteilla ja myös muodollisen koulutuksen ulkopuolella.
 - Digitaisten arviointi ja täydennyskoulutus on otettava osaksi työvoimakoulutusta.
 - Digitaisten kehittäminen tulee nähdä läpileikkaavana osana kaikkea kasvatusta eikä erillisenä asiana, joka voidaan monissa oppiaineissa jättää huomiotta.
6. Julkishallinnon palveluita tulee kehittää niin, että ne vastaavat nykyistä paremmin kaikkien eri käyttäjäryhmien tarpeisiin ja valmiuksiin. Palveluiden käytettävyyttä tulee jatkuvasti seurata ja päivittää.
7. Julkishallinnon tulee vahvistaa osaamistaan sekä käyttäjädatan hankkimisessa että hyödyntämisessä (esimerkiksi mediahaittojen ennakoinnissa, riskiryhmien tunnistamisessa sekä palveluiden suunnittelussa). Sen on pystyttävä säätämään tähän liittyviä palveluita.
 - Julkishallinnon toimenpiteiden – esimerkiksi mediahaittojen ehkäisemiseen tähtäävien –

tulee perustua todelliseen ja kattavaan dataan digitaalisen median käytöstä ja sen erilaisista käyttäjistä. Eri ikävaiheiden erityispiirteet tulee huomioida.

8. Julkista rahoitusta saavilta mediaryityksiltä tulee edellyttää vastuullista, eettistä ja

ihmisoikeuksia kunnioittavaa teknologiaa (esim. [Ethical OS Toolkit](#)) ja yhteistyötä julkishallinnon kanssa haittojen ehkäisyssä ja hoitamisessa. Rahoitushakemuksiin tulee sisällyttää arvio siitä, millaisia vaikutuksia palvelulla voi olla käyttäjilleen.

2. MEDIANKÄYTTÄJIEN TURVALLISUUTTA EDISTÄVÄT SÄÄDÖKSET JA SOPIMUKSET ON OTETTAVA KÄYTTÖÖN

Mediankäyttäjien suojelemiseksi on jo olemassa lupaavia säädöksiä, suosituksia ja sopimuksia. Nämä on otettava käyttöön täysimääräisesti, ja niiden toteutumista on valvottava ja seurattava. Tarvittavat hallinnolliset toimet on nimettävä.

Mitä tämä tarkoittaa käytännössä?

1. Kansainväliset sopimukset, suositukset ja säädökset tulee käydä läpi kansallisessa yhteistyöelimessä, joka myös valmistelee ja seuraa näiden toimeenpanoa. Esimerkiksi:
 - Euroopan neuvoston suositus siitä, miten lasten oikeuksia tulee kunnioittaa, suojella ja toteuttaa digitaalisessa ympäristössä (Guidelines to respect, protect and fulfil the rights of the child in the digital environment, Recommendation CM/Rec(2018)7), on pantava toimeen Suomessa ja suositusten toteutumista on seurattava.
 - Videonjakopalveluiden on EU:n audio-visuaalisia mediapalveluja koskevan AVMS-direktiivin mukaisesti edistettävä media-lukutaitoa. On varmistettava viranomaisten resurssit tämän valvomiseksi ja seurattava valvonnan toteutumista.
2. Digitaalista toimintaympäristöä seuraavat toimijat ja heidän tuottamansa ohjeistukset, säännöt ja materiaalit on tuotava yhteen. Toistaiseksi mediankäyttöön liittyvät ilmiöt ovat eri viranomaisten ja hallinnonalojen vastuulla, eikä lasten ja nuorten parissa toimivien ja etenkin nuorten itsensä ole helppo löytää tarvitsemaansa tietoa tai tahoja. Yhteistyötä eri toimijoiden välillä on lisättävä ja tiedot koottava yhteen.
 - Eri tasoisten haittojen ja etenkin rikoksen kohteeksi joutuneille pitää olla nykyistä helpommin tarjolla apua ja tukea. Hoitopolun alkupisteeksi tarvitaan selkeä, virallinen toimija, jolle voi matalalla kynnyksellä ilmoittaa
3. Päävastuu mediahaittojen ja lapsiin kohdistuvien verkkovälitteisten seksuaalirikosten ennaltaehkäisystä kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriölle. Ennaltaehkäisy tulee sisällyttää myös sisäministeriön sisäisen turvallisuuden strategiaan. Kansalaisjärjestöt ovat alalla aktiivisia toimijoita, ja heidän kanssaan tehtävää yhteistyötä tulee vahvistaa.
4. Vastuunalaisten toimijoiden resurssit on turvattava:
 - Poliisin ja oikeuslaitoksen resursseja lapsiin kohdistuvien verkkorikosten selvittämiseen on vahvistettava.
 - Sosiaali- ja terveystieteiden viranomaisten ja alan järjestöjen resursseja lapsiin kohdistuvien vakavien mediahaittojen hoitoon ja ehkäisyyn on vahvistettava.
 - Verkossa tapahtuvaa kiusaamista, seksuaalista häirintää ja muuta epäasiallista toimintaa ehkäisevän kasvatustyön sekä oppilas- ja opiskelijahuollon (koulukuraattorit ja psykologit) resursseja on vahvistettava. On varmistettava esimerkiksi täydennyskoulutuksella, että lasten ja nuorten parissa työskentelevät tuntevat virkavastuunsa häirintätilanteissa ja tietävät, miten niissä tulee toimia.